CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	18 Gorffennaf 2024
Pwnc	Drafft Hunan asesiad 2023-24
Pennaeth Gwasanaeth	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid carysedwards@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad	Gwyndaf Parry Rheolwr Cynllunio, Perfformiad a Rheoli Rhaglen gwyndafparry@ynysmon.llyw.cymru

Natur a Rheswm dros Adrodd

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor wneud drafft o'i adroddiad hunanasesu ar gael i'w Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Rhaid i'r Pwyllgor adolygu'r adroddiad drafft a gall wneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd. Os nad yw'r Cyngor yn gwneud newid a argymhellir gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, rhaid iddo nodi yn yr adroddiad hunanasesu terfynol yr argymhelliad a'r rhesymau pam na wnaeth y Cyngor y newid.

Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio hefyd yn ei gwneud yn ofynnol iddo dderbyn a rhoi sylwadau ar adroddiad hunanasesu blynyddol drafft y Cyngor (3.4.8.15.1/2/3/4). Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor adolygu'r adroddiad ac, os yw'n berthnasol, gwneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau gweithredu y mae'r Cyngor yn eu cymryd, neu y byddant yn eu cymryd i gyflawni ei amcanion perfformiad. Mae'r adroddiad hwn yn gofyn i'r Pwyllgor fod yr hunanasesiad drafft yn rhoi adlewyrchiad cywir o sut mae'r Cyngor yn perfformio tuag at gyflawni ei amcanion strategol fel y nodir yng Nghynllun y Cyngor 2023 i 2028.

1. Cyflwyniad

1.1. Mae'r adroddiad hwn yn adlewyrchu trydydd hunanasesiad Cyngor Sir Ynys Môn yn ôl y disgwyl o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

1.2. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i bob cyngor barhau i adolygu'r graddau y mae'n cyflawni'r 'gofynion perfformiad', sef i ba raddau y mae:

- arfer ei swyddogaethau'n effeithiol;
- defnyddio ei adnoddau yn economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol;
- Mae ganddo lywodraethu effeithiol ar waith ar gyfer sicrhau'r uchod.

2. Argymhelliad

2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:

- adolygu'r adroddiad hunanasesu drafft ac, os yw'n berthnasol, yn gwneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd i fodloni ei ofynion perfformiad;
- os daw'r Pwyllgor i'r casgliad nad oes angen unrhyw newidiadau, dylid cymeradwyo'r adroddiad a'i argymell i'r Pwyllgor Gwaith i'r perwyl hwn.

Hunanasesiad blynyddol – 2023/24

Hunanasesiad blynyddol y Cyngor Sir, fel y disgwylir dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021.

DRAFT

Paratowyd gan – Y Gwasanaeth Trawsnewid

Dyddiad Cyhoeddi: Gorffennaf 2024

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg / This document is available in English

Cyflwyniad

Mae'r adroddiad hwn yn adlewyrchu trydydd hunanasesiad Cyngor Sir Ynys Môn fel y disgwylir dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Mae'n adlewyrchu allbwn y fframwaith cynllunio a rheoli perfformiad corfforaethol ac yn darparu sail dystiolaethol o ran –

- y modd y mae'r Cyngor wedi perfformio
- gan ddefnyddio'r adnoddau sydd ar gael iddo wrth
- reoli a llinau risgiau cysylltiedig

yn ystod cyfnod heriol ac ansicr i lywodraeth leol.

Bwriad y fframwaith perfformiad a llywodraethu cenedlaethol newydd yw cefnogi newid diwylliannol a sefydliadol o fewn llywodraeth leol. Y nod yw adeiladu ar gryfderau presennol a chreu sector mwy arloesol, agored, gonest, tryloyw ac uchelgeisiol, sy'n herio ei hun, a lle mae cynghorau ar y cyd yn mynd ati i wella canlyniadau a safonau mewn perthynas â'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt ledled Cymru. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cydnabod ac yn cadw at ddisgwyliadau o'r fath ac mae'r adroddiad hwn wedi cael ei baratoi yn unol â hynny.

Mae'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau yn ei gwneud yn ofynnol i bob cyngor adolygu'n barhaus i ba raddau y mae'n bodloni'r 'gofynion perfformiad', hynny yw, i ba raddau:

- y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
- y mae'n defnyddio ei adnoddau yn economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol;
- y mae ei lywodraethiant yn effeithiol er mwyn cyflawni'r uchod.

DRAFT

Cynllun y Cyngor 2023-2028 – Amcanion Strategol

Cynllun y Cyngor yw'r brif ddogfen sy'n ganolbwynt i'r penderfyniadau a wneir ar bob lefel; darparu fframwaith i gynllunio a gyrru blaenoriaethau yn eu blaen; siapio gwariant blynyddol; monitor perfformiad a chynnydd.

Wrth wraidd y cynllun mae ein dyhead i weithio gyda phreswylwyr, cymunedau a phartneriaid ar Ynys Môn i sicrhau'r gwasanaethau gorau posibl, gwella ansawdd bywyd ar gyfer pawb a chreu cyfleoedd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae ei chwe phrif amcan yn adlewyrchu'r prif feysydd y dylai'r Cyngor ganolbwyntio arnynt.

Gweledigaeth Cynllun y Cyngor yw:

'Creu Ynys Môn sy'n iach a llewyrchus lle gall pobl ffynnu'

Yr Iaith Gymraeg

Cynyddu'r cyfleoedd i ddysgu, magu hyder a defnyddio'r iaith

Gofal Cymdeithasol a Llesiant

Rhoi'r cymorth cywir ar yr adeg gywir

Addysg

Sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw a chenedlaethau'r dyfodol

Tai

Sicrhau fod gan bawb yr hawl i alw rhywle'n 'gartref'

Economi

Sicrhau cyfleoedd i ddatblygu economi'r ynys

Newid Hinsawdd

Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r afael â newid a gweithio at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030

Cynllun y Cyngor 2023-2028 – Gwerthoedd

Mae Cynllun y Cyngor 2023-28 yn cael ei gefnogi gan werthoedd craidd y sefydliad, sy'n cael eu defnyddio i ddatblygu ac arwain y weledigaeth, cynlluniau strategol a gwasanaethau.

Parch

Rydym yn barchus ac yn ystyriol tuag at eraill er gwaethaf ein gwahaniaethau.

Cydweithio

Rydym yn gweithio fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid, i gyflawni'r canlyniadau gorau ar gyfer pobl Ynys Môn.

Gonestrwydd

Rydym yn ymrwymedig i safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb.

Hyrwyddo'r Cyngor a'r Ynys

Rydym yn creu ymdeimlad o falchder mewn gweithio i'r cyngor ac yn cyflwyno delwedd gadarnhaol o'r ynys.

Cynllun y Cyngor 2023 i 2028 (llyw.cymru)

Y Cylch Strategol

Mae'r cylch strategol yn adnabod y cynlluniau sydd ar waith i sicrhau ein bod yn gallu cyflawni ein blaenoriaethau a'n hamcanion.

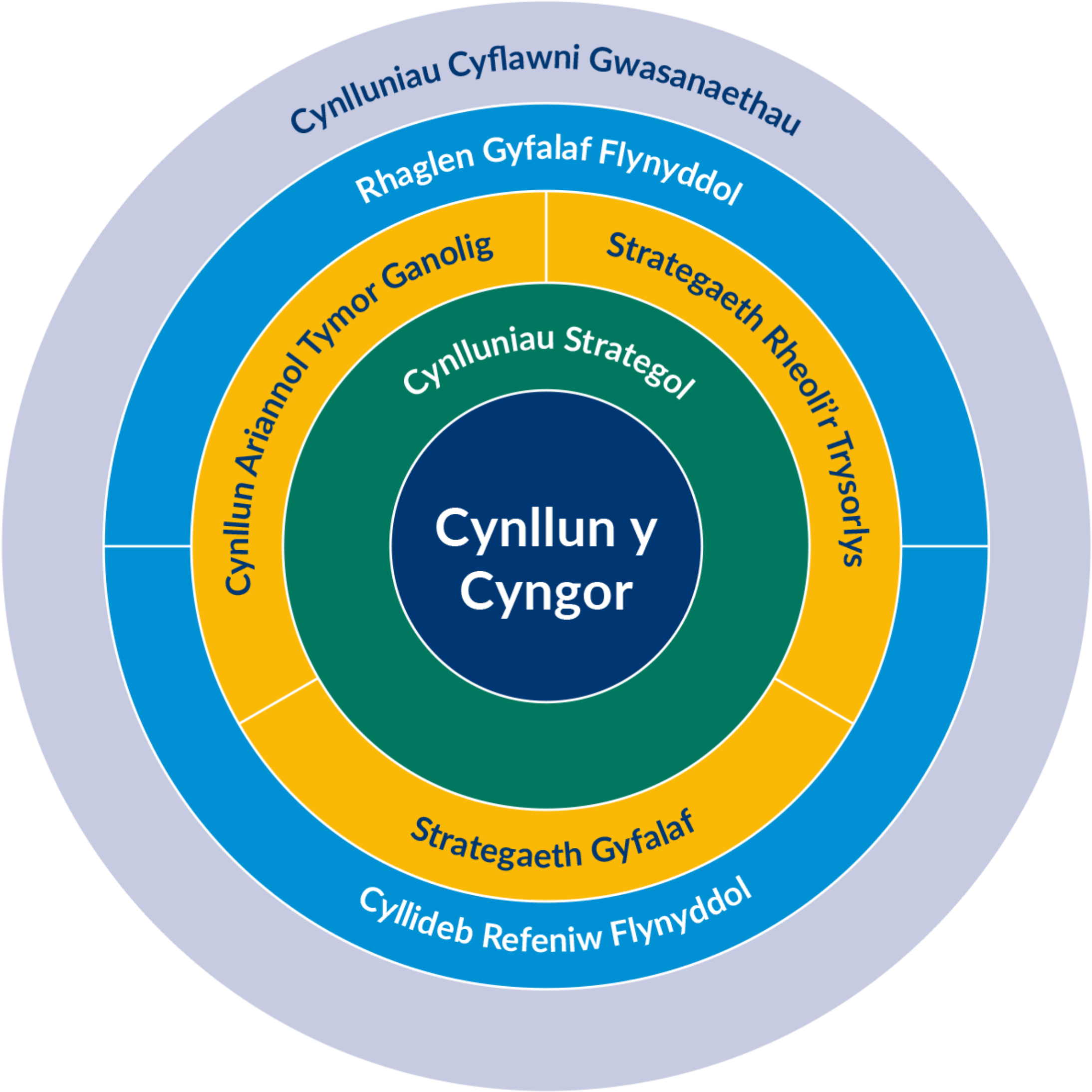

DRAFT

Ein Dull Hunanasesu

Cafodd y broses o fonitro perfformiad yr holl awdurdodau lleol, yn seiliedig ar hunanasesiad, ei sefydlu fel rhan o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Mae'r cyngor yn cynnal adolygiad cynhwysfawr o'r broses hunanasesu yn flynyddol gan gynnwys nodi gwersi a ddysgwyd yn ystod y flwyddyn flaenorol yn ogystal â defnyddio adborth gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, swyddogion arweiniol ac aelodau etholedig.

Yn ystod 2023, gwnaethom adolygu ein dull hunanasesu a gwneud nifer o addasiadau i gryfhau’r broses ymhellach. Gwnaethom weithio ar y cyd gyda Gwasanaethau ar draws y Cyngor i addasu’r templed er mwyn canolbwyntio ar saith maes allweddol, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol. Y saith prif faes yw:

- Cynllunio Gwasanaeth
- Caffael a Rheoli Contractau
- Cynllunio Ariannol
- Rheoli Risg ac Archwilio
- Cynllunio Gweithlu
- Rheoli Perfformiad
- Rheoli Asedau

Gwnaethom hefyd ganiatáu rhagor o amser fel bo Gwasanaethau’n gallu dechrau’r cyfnod casglu tystiolaeth. Rydym yn gobeithio fod hyn yn cryfhau’r broses yn seiliedig ar ein profiadau o flynyddoedd blaenorol. Byddwn yn parhau i adolygu ein prosesau hunanasesu bob blwyddyn.

DRAFT

Mae hunanwerthuso yn rhan annatod o unrhyw broses i wella sefydliad, a hynny at ddibenion hunansicrhau; fodd bynnag, mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cydnabod bod cwblhau hunanwerthusiadau i safon hefyd yn darparu sicrwydd i gynulleidfaoedd allanol, gan gynnwys partneriaid, rheolydidon a thrigolion.

Gofynnwyd i bob Gwasanaeth (y mae gan Gyngor Sir Ynys Môn 9 ohonynt) i gwblhau hunanwerthusiad - gan sgorio eu perfformiad ar feysydd a nodwyd a ystyriwyd yn bwysig er mwyn mesur perfformiad cyffredinol gwasanaethau. Gofynnwyd iddynt werthuso eu perfformiad yn erbyn un o'r 5 maen prawf a restrir isod a chawsant eu herio wedyn ynghylch eu canfyddiadau gan grŵp o swyddogion ac aelodau etholedig a elwir yn broses Adolygu Gwasanaeth:

Cyfradd Perfformiad	Disgrifiad
Rhagorol	Perfformiad sy'n parhau i fynd y tu hwnt i ddisgwyliadau, sy'n dangos cyflawniad rhagorol.
Yn mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Perfformiad sy'n darparu canlyniadau rhagorol y tu hwnt i'r hyn oedd yn ddisgwyliedig.
Yn bodloni disgwyliadau	Perfformiad sy'n bodloni safonau a rhwymedigaethau.
Angen mân welliannau	Perfformiad sy'n disgyn dan safonau disgwyliedig ble mae'n rhaid i'r Gwasanaeth ddilyn camau adferol.
Angen gwelliannau sylweddol	Perfformiad sy'n parhau i ddisgyn dan safonau disgwyliedig, ble mae'n rhaid i'r Gwasanaeth a'r Tîm Arweinyddiaeth roi mesurau adferol brys ar waith.

Mae Gwasanaethau sydd wedi sgorio eu hunain yn 'Ddigonol' neu 'Anfoddhaol' wedi adnabod meysydd y gellir eu gwella er mwyn perfformio'n well yn y dyfodol. Mae'r meysydd hyn wedi'u cynnwys yn yr hunanasesiad hwn, fodd bynnag, mae rhai wedi'u cynnwys mewn maes gwella ehangach ar gyfer y Cyngor, a bydd yn cael ei reoli gan wasanaethau blaenllaw sydd wedi'u nodi yn 'Meysydd i'w Gwella a Nodwyd' yn yr adroddiad hwn.

Mae meysydd i'w gwella ar gyfer gwasanaethau unigol yn cael eu monitro fel rhan o'r broses Adolygu Gwasanaeth.

Mae'r hunanasesiad hwn yn crynhoi'r gwaith a wnaed yn ystod 2023/24 yn ogystal â gwerthuso perfformiad cyffredinol y Cyngor, gan ateb y cwestiynau canlynol mor syml â phosibl:

- Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?
- Sut ydyn ni'n gwybod hynny?
- Beth allwn ni ei wella a sut?

DRAFT

Cynllunio Gwasanaeth

Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae cynllunio gwasanaeth yn gyfarpar hanfodol ar gyfer rheoli perfformiad. Mae'n helpu pobl i ddeall ein gwasanaethau, mae'n darparu'r trywydd y dylai'r Cyngor ei ddilyn ac mae'n rhan hollbwysig o'r fframwaith atebolrwydd ar gyfer darparu gwasanaeth a gwireddu amcanion Cynllun y Cyngor.

Ar y cyfan, mae'r dystiolaeth yn cefnogi'r casgliad fod gan y Cyngor afael da ar Gynllunio Gwasanaeth, yn ogystal â gweledigaeth glir ar gyfer y dyfodol a sut wireddu'r weledigaeth honno.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Amcanion Clir – Mae gan y cyngor weledigaeth glir ar waith gydag amcanion mesuradwy ar gyfer darpariaeth gwasanaeth, sy'n cyd fynd ag anghenion y gymuned a gofynion deddfwriaethol	• Cynllun y Cyngor • Gwerthoedd y Cyngor • Cefnogi strategaethau a chynlluniau • Moderneiddio cymunedau sy'n dysgu a datblygu strategaeth y Gymraeg • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 12-16
Ymgysylltu â Rhanddeiliaid – Mae'r cyngor yn ymgysylltu'n gyson gyda thrigolion, busnesau a rheini Ynys Môn	• Ymgynghoriadau cyhoeddus • Arolwg tenantiaid a phreswylwyr (STAR) a chanlyniad yr arolwg • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 9
Penderfyniadau'n seiliedig ar dystiolaeth – Mae'r cyngor yn gwneud penderfyniadau gwybodus yn seiliedig ar ddadansoddiadau data wedi'i gefnogi, ymchwil ac anghenion tymor byr a hir y gymuned	• Penderfyniadau Pwyllgor y Cyngor • Cofnodion Pwyllgor y Cyngor
Arloesi ac Addasu – Mae gan y cyngor enw da ar gyfer arloesi ac mae'n addasu'n dda i amgylchiadau sy'n newid	• Ymatebion i RAAC • Ynys Wybodus am Drawma • Cartrefi Clyd – Cartrefi Grwpiau Bach • Cynllun dialysis gartref • Unedau Busnes yn Llangefni a Chaergybi • Gwobr Genedlaethol Rhaglen Gymunedol Ynys Môn

DRAFT

	• Gwobr Rhagoriaeth Maethu • Gwobr genedlaethol rheoli llifogydd naturiol Dwyran • Porthladd Rhydd • Cronfa Ffyniant Bro Caergybi
Dyrannu Adnoddau – Mae gan y cyngor hanes da o reoli ei adnoddau dynol ac ariannol, er mwyn cyflawni ei amcanion.	• Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig
Cydymffurfio gyda Safonau Cyfreithiol a Rheoleiddio – mae'r cyngor yn cydymffurfio gyda deddfwriaeth berthnasol, rheoliadau a dyletswyddau statudol, ac mae'n sicrhau atebolrwydd a chywirdeb yn ei brosesau gwneud penderfyniadau.	• Archwilio Allanol: Crynodeb Archwilio Blynyddol • Cyfansoddiad Cyngor Sir Ynys Môn • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 7

Cynllunio Ariannol

Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae cynllunio ariannol yn cynnwys rheoli arian yn strategol. Mae'n ymwneud ag asesu'r sefyllfa ariannol bresennol, cyflawni amcanion a chreu cynlluniau cynhwysfawr er mwyn dynodi adnoddau a chynnal sefydlogrwydd cyllidol. Mae'r broses hon yn cynnwys gwneud rhagolygon ariannol ar gyfer y tymor byr (hyd at 1 mlynedd), y tymor canolig (1-3 blynedd) a'r tymor hir (3+ o flynyddoedd), er mwyn sicrhau y gall y cyngor fodloni ei rwymedigaethau ariannol a darparu gwasanaethau i'r gymuned.

Mae gan y cyngor afael da ar Gynllunio Ariannol, ac mae cynllun ariannol clir ar waith er mwyn cyflawni gweledigaeth y cyngor yn y tymor byr, canolig a thymor hir.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Rheoli Cyllideb – Mae gan y cyngor broses rheoli cyllideb gref ar waith sy'n cyd-fynd ag amcanion strategol a blaenoriaethau gwasanaeth, ac sydd hefyd yn lleihau'r risg o orwariant neu ddiffyg ariannu.	• Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 20-22
Sefydlogrwydd Ariannol – Mae gan y cyngor gronfeydd wrth gefn digidol a lefelau dyled isel perthynol â'i incwm, ac mae'n dangos arferion rheoli arian doeth sy'n sicrhau cynaliadwyedd tymor hir.	• Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig • Datganiad ar Gyfrifon • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 20-22
Dyrannu Adnoddau'n Effeithiol – Mae'r cyngor yn dyrannu ei adnoddau ariannol yn effeithiol er mwyn bodloni'r galw ar y gwasanaeth a gofynion darparu, yn ogystal â chynyddu ei werth am arian.	• Llyfr y Gyllideb • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 14-16
Cywirdeb ac Atebolrwydd – Mae gan y cyngor broses adrodd ar reolaeth ariannol sydd ar gael i'r cyhoedd, gan gynnwys adroddiadau monitro cyllideb yn chwarterol a datganiad ar gyfrifon blynyddol.	• Datganiad ar Gyfrifon • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 23-24 • Proses Gosod Cyllideb
Cydymffurfiaeth gyda Rheoliadau Ariannol – Mae'r cyngor yn cydymffurfio'n llawn gyda rheoliadau ariannol perthnasol, safonau cyfrifo a gofynion cyfreithiol gan gynnwys cyllid craidd a chyllid grant.	• Datganiad Llywodraethu Blynyddol • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 7
Monitro – Mae'r cyngor yn monitro'n rheolaidd ac yn goruchwylio perfformiad ariannol, gan gynnwys adroddiad ar y gyllideb refeniw bob chwarter, y gyllideb gyfalaf a chyfrifon y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) wrth sicrhau bod y risgiau'n cael eu rheoli'n briodol.	• Adroddiadau Monitro Ariannol Chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith

DRAFT

Asesiadau Archwilio – Mae'r cyngor wedi derbyn adroddiadau archwilio cadarnhaol gan archwilwyr gan gynnwys Archwilio Cymru ac Archwilio Mewnol, sy'n darparu dilysiad annibynnol ar gyfer arferion rheolaeth ariannol.	• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio • Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol • Archwilio Allanol: Crynodeb Archwilio Blynyddol

DRAFT

Cynllunio Gweithlu

Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae cynllunio gweithlu yn broses lle mae'r cyngor yn dadansoddi anghenion presennol ei weithlu ac anghenion y dyfodol yn erbyn ei ymrwymiadau, cynlluniau ac amcanion. Mae'n galluogi'r cyngor i benderfynu sut y bydd yn recriwtio, cefnogi, datblygu a chadw gweithwyr sydd ei angen arnom ar gyfer y dyfodol, gan fyfyrio ar egwyddor cynllunio tymor hir Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae gan y cyngor ddealltwriaeth gref o gynllunio gweithlu, ac mae ganddo'r gofynion ar waith er mwyn cyflawni ei ymrwymiadau, cynllunio ac amcanion o safbwynt adnoddau dynol.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Hyfforddiant a Datblygu – Mae'r cyngor yn darparu nifer o gyfleoedd i staff ymgymryd â hyfforddiant, datblygiad proffesiynol a chyfleoedd i wella sgiliau sy'n galluogi gweithwyr i ddatblygu ac addasu i ofynion gwaith sy'n parhau i newid yn ogystal â gwelliannau technegol.	• Adroddiad blynyddol yr iaith Gymraeg • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 17-19 • Datblygu Aelodau a'r Rhaglen Hyfforddiant
Cynllunio Gweithlu – Mae'r cyngor wedi ymrwymo i gael y bobl gywir gyda'r sgiliau cywir yn y lle cywir ar yr adeg gywir, a sicrhau cydymffurfiad gydag amcanion strategol y cyngor a blaenoriaethau'r gwasanaeth. Mae'r cyngor yn parhau i ddatblygu a gweithredu cynlluniau olyniaeth i adnabod a datblygu arweinwyr y dyfodol a phersonél allweddol, fydd yn sicrhau parhad a chynaliadwyedd.	• Strategaeth Cynllunio Gweithlu • Strategaeth Rheoli Risg Pobl • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 17-19
Buddion gwaith – Mae'r cyngor yn cynnig nifer o fuddio i staff, gan gynnwys gweithio hyblyg, gweithio hybrid, cymorth llesiant ac iechyd galwedigaethol, pensiwn gwaith a nifer o bolisïau eraill sydd wedi'u dylunio er mwyn gwella cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith ymhlith staff.	• Gweithio hyblyg • Cynllun beicio i'r gwaith • Manteision Môn
Adolygu perfformiad – Mae gan y cyngor system glir ar gyfer mesur perfformiad gweithwyr, cydymffurfiaeth gyda strategaethau'r cyngor ac amcanion strategol, a datblygiad gyrfaol a hynny drwy ei drafodaethau	• System werthuso • Adroddiad Blynyddol ar Ddiogelwch Corfforaethol • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 17-19

DRAFT

blynyddol gyda staff, adolygiad blynyddol ar y gweithlu a rheolaeth talent effeithiol.	
Ymgysylltiad gyda Gweithwyr a'u Boddhad – Mae gan y cyngor sawl ffordd o ymgysylltu gyda gweithwyr, gan gynnwys holiaduron staff a mecanweithiau adborth eraill sy'n ffordd o gyfathrebu'n effeithiol gyda staff ac yn fodd o sicrhau amgylchedd gwaith lle gall staff ffynnu a bod yn frwdfrydig.	• Presenoldeb staff • Cadw staff • Holiaduron staff • Sesiwn Briffio Aelodau • Fforwm Môn • Y Ddolen • Diweddariad gan y Prif Weithredwr • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 17-19

DRAFT

Rheoli Asedau

Yn bodloni disgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Rheoli asedau yw'r broses systematig ar gyfer cynllunio, caffael, olrhain, cynnal a chadw, diweddaru a dyrannu asedau mewn ffordd effeithlon sy'n effeithiol o ran cost. Prif nod rheoli asedau yw gwella defnydd a pherfformiad asedau yn ogystal â lleihau risg a chostau yn ystod eu hoes. Dylai'r ffordd maent yn cael eu defnyddio hefyd gyd-fynd ag amcanion y cyngor.

Mae'r cyngor yn perfformio'n dda o ran Rheoli Asedau, ac mae ganddo nifer o gynlluniau ar waith i ddarparu ei amcanion yn llwyddiannus, fodd bynnag, mae angen gwaith ar nifer o asedau sydd angen eu moderneiddio neu eu dymchwel.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Stocrestr Asedau a Asesiad Cyflwr – Mae gan y cyngor stocrestr gywir o'i holl asedau, gan gynnwys seilwaith, cyfleusterau ac offer ac mae'n asesu cyflwr yn rheolaidd er mwyn llywio gwaith cynnal a chadw a strategaethau adnewyddu.	• System Rheoli Asedau ar waith • Rheolaeth Asedau TGCh ar waith
Cynllunio Cylch Oes – Mae'r cyngor yn sicrhau bod asedau'n cael eu cynnal a'u cadw, eu hadnewyddu a'u disodli'n rhagweithiol sy'n gwella perfformiad a lleihau costau cysylltiedig a chylch oes.	• Cynllun Strategol Rheoli Asedau • Cynllun Strategol Rheoli Asedau'r Gwasanaethau Tai • Strategaeth Gyfalaf • Strategaeth Moderneiddio Cymunedau sy'n Dysgu a Datblygu Strategaeth yr Iaith Gymraeg
Rheoli Risg – Mae'r cyngor yn cwblhau asesiadau risg ar gyfer asedau er mwyn adnabod a lliniaru risgiau posibl, megis risgiau sy'n peryglu iechyd a diogelwch, amhariad i gydymffurfiaeth rheoleiddiol ac amhariad i wasanaethau.	• Arolwg ar gyflwr asedau • Seiberddiogelwch diogelwch TGCh
Monitro Perfformiad Asedau – Mae'r cyngor yn monitro perfformiad asedau, yn enwedig defnydd ynni ac ymdrechion i gyflawni net sero, ac mae'n defnyddio'r data hwnnw i asesu effeithlonrwydd yr asedau, dibynadwyedd a darpariaeth gwasanaeth, ac mae'n gwneud penderfyniadau'n seiliedig ar ddata.	• System Rheoli Asedau • Cynllun Strategol Digidol • Dangosfwrdd PowerBI ar gyfer Newid Hinsawdd gyda dangosyddion sy'n ymwneud â defnyddio ynni.

DRAFT

Cydymffurfiaeth gyda Safonau a Reoliadau – Mae'r cyngor yn sicrhau cydymffurfiaeth gyda safonau rheoli asedau perthnasol, rheoliadau ac arfer gorau ac mae'n dangos ymrwymiad i ansawdd, cysondeb a gwelliant parhaus.	• Adnabod ac ymateb i RAAC • Arolwg ar gyflwr asedau • Cod llywodraethu lleol - tudalen 7 • Polisiau Iechyd a Diogelwch

DRAFT

Caffael a Rheoli Contract

Yn bodloni disgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae rheoli caffael yn canolbwyntio ar gaffael nwyddau neu wasanaethau am y tro cyntaf, tra bod rheoli contractau yn canolbwyntio ar reolaeth barhaus a chydymffurfiaeth y cytundebau hynny unwaith y byddant ar waith. Mae'r ddwy broses yn hanfodol i gaffael a rheoli'r adnoddau sydd eu hangen ar y cyngor i weithredu a chyflawni amcanion allweddol yn effeithlon ac yn effeithiol.

At ei gilydd, mae gan y cyngor ddealltwriaeth dda o reolau a gweithdrefnau caffael, ac mae trefniadau rheoli contract yn gweithio'n dda. Fodd bynnag, mae angen adolygu prosesau er mwyn alinio a bodloni'r disgwyliadau yn Neddf Caffael newydd 2023 a ddaw i rym ym mis Hydref 2024.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Cydymffurfiaeth gyda rheoliadau – Mae'r cyngor yn cydymffurfio gyda'r holl safonau a rheoliadau caffael, ac mae pob contract yn cael eu reoli felly pan fydd angen ei adnewyddu neu pan fydd angen un newydd.	• Canllaw Caffael • Polisi Caffael TG • Cytundeb a pholisi prosesu data • Datganiad Llywodraethu Blynyddol • Adolygiad Caffael STAR a Chynllun Gweithredu • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 7
Cywirdeb ac Atebolrwydd – Mae'r cyngor yn gywir ac yn atebol yn ei brosesau caffael a rheoli contractau, megis datgelu penderfyniadau caffael, telerau contract, a chanlyniadau perfformiad i randdeiliaid, sy'n hyrwyddo ymddiriedaeth a hyder y cyhoedd yn arferion caffael y cyngor.	• Strategaeth Rheoli Contractau • Hyfforddiant caffael • Datganiad Llywodraethu Blynyddol
Caffael Moesegol – Mae'r cyngor yn sicrhau bod penderfyniadau caffael yn cael eu gwneud yn ddiduedd ac er lles gorau'r cyngor a'r gymuned drwy gynnal safonau moesegol mewn prosesau caffael, gan gynnwys tegwch, uniondeb, ac osgoi gwrthdaro buddiannau.	• Polisi Caffael Cynaliadwy • Polisi Caffael TG • Diogelu mewn caffael a chontractio • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 7
Rheoli Perfformiad – Mae'r cyngor yn sicrhau bod cyflenwyr yn darparu nwyddau a gwasanaethau yn unol â thelerau a safonau y cytunwyd arnynt drwy fonitro perfformiad ei gyflenwyr a'i gontractwyr yn seiliedig ar DPA, Cytundebau Lefel Gwasanaeth a gofynion contract y cytunwyd arnynt.	• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Rheoli Risg – Mae'r cyngor yn cynnal asesiadau risg ac yn gweithredu strategaethau lliniaru risg mewn prosesau caffael a rheoli contractau sy'n helpu i nodi a mynd i'r afael	• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

â risgiau posibl, megis tarfu ar y gadwyn gyflenwi, anghydfodau contract, neu faterion diffyg cydymffurfio.	

DRAFT

Rheoli Risg ac Archwilio

Yn bodloni disgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae Rheoli Risg yn ymwneud â nodi a rheoli ansicrwydd a allai effeithio ar amcanion y cyngor mewn ffordd gadarnhaol neu negyddol. Mae Archwilio Mewnol yn cynnwys darparu sicrwydd annibynnol, gwrthrychol a gweithgareddau ymgynghori i ychwanegu gwerth a gwella gweithrediadau'r cyngor. Mae'n helpu'r cyngor i gyflawni ei amcanion drwy gyflwyno dull systematig, disgybledig o werthuso a gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheoli a llywodraethu. Mae archwilwyr allanol a rheoleiddwyr yn craffu ar brosesau rheoli a llywodraethu, gan sicrhau ansawdd gwasanaeth a chydymffurfiaeth â safonau cyfreithiol a rheoleiddiol. Gyda'i gilydd, maent yn cynnal atebolrwydd cynghorau ac effeithiolrwydd gwasanaethau, ac yn rhoi sicrwydd bod arian cyhoeddus yn cael ei ddefnyddio'n gyfrifol.

Mae'r cyngor yn monitro ac yn adolygu'r risgiau strategol a'r camau lliniaru a roddwyd ar waith yn rheolaidd i'w monitro ac mae ganddo berthynas ragorol â rheoleiddwyr ac archwilwyr. Mae prosesau a gweithdrefnau cyffredinol yn gryf ac mae diwylliant y sefydliad yn sicrhau eu bod yn arferion hanfodol mewn gweithgareddau dydd i ddydd.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Adnabod Risgiau – Mae gan y cyngor brosesau cadarn ar waith i nodi ac asesu risgiau ar draws pob maes gweithredu, gan gynnwys risgiau ariannol, gweithredol, strategol a chydymffurfio.	• Strategaeth Rheoli Risg • Fframwaith Rheoli Risg • Cofrestr Risg Strategol • Cofrestr Risg Gwasanaeth • Cofrestr Risg Prosiect • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 12-24
Lliniaru Risgiau – Mae'r cyngor yn dangos arferion rheoli risg rhagweithiol gyda'r nod o leihau tebygolrwydd ac effaith digwyddiadau andwyol trwy ddatblygu a gweithredu strategaethau a rheolaethau lliniaru risg effeithiol i fynd i'r afael â nhw.	• Strategaeth Rheoli Risg • Fframwaith Rheoli Risg • Cofrestr Risg Strategol • Cofrestr Risg Gwasanaeth • Cofrestr Risg Prosiect • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 12-24
Swyddogaeth Archwilio Mewnol – Mae gan y Cyngor dîm mewnol annibynnol a gwrthrychol sy'n rhoi sicrwydd a chyngor i bob lefel o reolwyr ac aelodau etholedig a lleyg ar ansawdd gweithrediadau o fewn y Cyngor ac mae'n un o elfennau allweddol o'r fframwaith llywodraethu'r Cyngor. Ei chenhadaeth yw gwella a diogelu gwerth	• Strategaeth Archwilio Mewnol • Siarter Archwilio Mewnol • Diweddariadau Archwilio Mewnol

DRAFT

sefydliadol trwy ddarparu sicrwydd, cyngor a mewnwelediad gwrthrychol sy'n seiliedig ar risg.	• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 20-24
Hyfforddiant ac Ymwybyddiaeth – Mae'r cyngor yn darparu sesiynau hyfforddi ac ymwybyddiaeth ar reoli risg a rheolaeth fewnol i staff a rhanddeiliaid perthnasol sy'n sicrhau dealltwriaeth gyffredin o egwyddorion rheoli risg ac yn hyrwyddo diwylliant o ymwybyddiaeth risg ac atebolrwydd ar draws y sefydliad.	• Datganiad Llywodraethu Blynyddol • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 17-19
Archwilio Allanol a Rheolyddwyr – Mae'r cyngor yn onest ac yn llwyr gefnogi ei archwilwyr allanol a rheoleiddwyr ar bob agwedd ar fusnes y cyngor gan gynnwys cyllid, addysg, gwasanaethau cymdeithasol, a gweithgareddau corfforaethol eraill sydd yn eu tro yn darparu dilysiad annibynnol o'i reolaethau a'i arferion mewnol.	• Adolygiadau Cenedlaethol ac argymhellion cysylltiedig • Crynodeb Archwilio Blynyddol Archwilio Cymru • Adroddiadau Estyn • Adroddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru

DRAFT

Rheoli Perfformiad

Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformiad ar hyn o bryd?

Mae Rheoli Perfformiad yn broses lle mae'r cyngor a'i staff yn cydweithio i gynllunio, monitro ac adolygu ein blaenoriaethau corfforaethol trwy amcanion strategol, amcanion gwasanaeth ac amcanion unigol, o fewn yr adnoddau a neilltuwyd er mwyn sicrhau gwelliant parhaus.

Mae gan y cyngor awydd cryf i wneud gwelliannau parhaus ac mae'n onest wrth adolygu ei ddangosyddion perfformiad allweddol, gweithgareddau blynyddol a threfniadau monitro.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Amcanion Clir a Dangosyddion Perfformiad Allweddol – Mae gan y cyngor amcanion sydd wedi'u diffinio'n glir a DPAau mesuradwy sy'n cyd-fynd â'i flaenoriaethau strategol a'i nodau darparu gwasanaeth.	• Cynllun y Cyngor • Dogfen Gyflawni Blynyddol • Cerdyn Sgorio Corfforaethol • Cod Llywodraethu Lleol - tudalennau 14-16, 20-22
Casglu a Dadansoddi Data – Mae'r cyngor wedi ymrwymo i wneud penderfyniadau ar sail tystiolaeth drwy fonitro data'n rheolaidd, dadansoddi data a nodi tueddiadau o'r data i wneud penderfyniadau gwybodus.	• Monitro'r Cerdyn Sgorio Chwarterol • Dangosyddion Perfformiad Gwasanaeth • Dangosfyrddau PowerBI • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 9
Monitro ac Adrodd Rheolaidd – Mae'r cyngor yn sicrhau atebolrwydd a chywirdeb o ran rheoli perfformiad drwy fonitro perfformiad yn erbyn DPAau sefydledig yn rheolaidd a chyflwyno adroddiadau chwarterol ar berfformiad i aelodau etholedig ac uwch arweinwyr, swyddogion, a'r cyhoedd.	• Adroddiad Perfformiad Blynyddol • Datganiad Llywodraethu Blynyddol a Chod Llywodraethu Lleol • Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol • Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Gwynedd a Môn • Monitro'r Cerdyn Sgorio Chwarterol • Arolwg tenantiaid a phreswylwyr (STAR)
Diwylliant Gwelliant Parhaus – Mae gan y cyngor ddiwylliant o welliant parhaus mewn arferion rheoli perfformiad, trwy adolygiadau a gwerthusiadau rheolaidd sy'n galluogi'r	• Monitro'r Cerdyn Sgorio Chwarterol • Cod Llywodraethu Lleol - tudalennau 14-16, 20-22

DRAFT

cyngor i addasu i amgylchiadau sy'n newid, nodi tueddiadau sy'n dod i'r amlwg ac ysgogi gwelliant parhaus o ran darparu gwasanaethau.	
Meincnodi a Chymharu – Mae'r cyngor yn cymharu perfformiad â chynghorau eraill pryd bynnag y bo modd i sicrhau bod y perfformiad yn unol â'r disgwyliadau ac mae'n nodi meysydd i'w gwella.	• Stats Cymru • Data Cymru • Clybiau Clustnodi (data ddim wedi'i gyhoeddi)

DRAFT

Beth allwn ni ei wneud yn well a sut?

Isod, gweler y meysydd sydd wedi'u nodi fel cyfleoedd i wella a'u monitro yn ystod 2024/25.

Materion gwella a nodwyd	Camau i fynd i'r afael â'r gwendid	Prif Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd	Erbyn
1. Mae'n rhaid i'r Cyngor adolygu a diwygio'r cerdyn sgorio corfforaethol ar ôl mabwysiadu Cynllun y Cyngor 2023-2028.	• Adolygu a diwygio'r cerdyn sgorio corfforaethol i nodi'r dangosyddion perthnasol a blaenoriaethau a fydd yn cael eu olrhain a'u rheoli yn ystod cyfnod y weinyddiaeth bresennol.	Trawsnewid	Medi 2024
2. Parhau i foderneiddio ei seilwaith digidol a seilwaith data.	• Cynllun strategol digidol • Cwblhau asesiad aeddfedrwydd data i adolygu ein seilwaith data, sgiliau a chapasiti • Gweithredu system teleffoni newydd	Trawsnewid	Mawrth 2025
3. Rhaid i'r cyngor sicrhau ei fod yn bodloni gofynion Deddf Gaffael 2023 newydd.	• Gweithredu'r camau cytunedig o'r Cynllun Gwella Caffael • Cyhoeddi Cynllun Strategol Caffael	Adnoddau	Ebrill 2026
4. Mae gwydnwch ariannol y cyngor dan straen oherwydd yr argyfwng costau byw a gostyngiad mewn cyllid.	• Gwneud y defnydd gorau o'r grantiau sydd ar gael i'r cyngor • Monitro ac adolygu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP) • Adnabod arbedion ar gyfer 2025/26 ymlaen • Adolygu a symleiddio prosesau er mwyn gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd gwasanaethau a lleihau effaith y gostyngiad mewn cyllid	Adnoddau	Mawrth 2025

DRAFT

Materion gwella a nodwyd	Camau i fynd i'r afael â'r gwendid	Prif Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd	Erbyn
5. Mae'n rhaid i'r cyngor reoli a rhesymoli asedau er mwyn sicrhau bod galw amdanynt, eu bod nhw'n addas at eu diben ac os nad ydynt yn cael eu adnabod, rhaid gweithio i wella safonau.	• Cyhoeddi a gweithredu Cynllun Strategol Rheoli Asedau 2024- 2029 newydd • Diweddaru a cyhoeddi Cynllun Rheoli Stad man-ddaliadau newydd • Rhesymoli asedau'r cyngor • Rheoli ac ymateb i RAAC o fewn asedau'r cyngor	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Mawrth 2025
6. Mae'n rhaid i'r cyngor ymateb i heriau sydd wedi'u hadnabod wrth gynllunio gweithlu, gan gynnwys proffil oed mewn rhai gwasanaethau a phroblemau recriwtio a chadw staff mewn gwasanaethau eraill.	• Adolygu a gweithredu ymgyrch recriwtio ar gyfer yr Uned Ddarparu • Gweithredu'r strategaeth rheoli risg pobl • Moderneiddio'r wefan recriwtio a • Gwella cyfraddau cadw staff mewn meysydd sy'n gweld trosiant uchel, yn enwedig swyddi sy'n arbenigol ac nad oes modd recriwtio ar eu cyfer yn rhwydd	Trawsnewid	Mawrth 2025

DRAFT

Datganiad Sefyllfa Gwasanaethau'r Cyngor – 2024

Isod, sylwch ar ymateb pob gwasanaeth i'r categorïau tystiolaeth ar gyfer 2024

Categorïau Tystiolaeth	Oedolion	Plant	Busnes y Cyngor	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Tai	Dysgu	Adnoddau	Trawsnewid	Y Cyngor Cyfan (cyfartaledd)
Cynllunio Gwasanaeth	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Rhagorol	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Rhagorol	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau
Cynllunio Ariannol	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Rhagorol	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau
Cynllunio Gweithlu	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Rhagorol	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau
Rheoli Asedau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau
Caffael a Rheoli Contract	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau
Rheoli Risg ac Archwilio	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau
Rheoli Perfformiad	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau